

УДК 347.98

Господарські суди:

ліквідувати не можна реформувати

А. В. Помазанов

радник Міністра юстиції України, член Комітету Верховної Ради України з питань правової політики та правосуддя, народний депутат України VIII скликання

Досліджено історію створення господарських судів, підсудність справ господарських судам. Проаналізовано проблемні питання визначення компетенції господарських судів, діяльність господарських суддів за часи незалежності України, проекти законодавчого реформування сфери судоустрою.

Ключові слова: суд, судоустрій, комерція, спеціалізація, корупція, господарські суди, діяльність господарських судів, сфера судоустрою.

Спеціалізація в системі судочинства є важливою та необхідною передумовою здійснення справедливого правосуддя. Як спеціальний прояв загальнотеоретичного принципу розподілу функціональних повноважень спеціалізація може мати зовнішні і внутрішні прояви [15, с.102].

Відповідно до зовнішньої спеціалізації створюється відокремлена підсистема судів, які мають чітко окреслені юрисдикцію і правила розгляду справ. Відповідно до статті 18 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» суди загальної

юрисдикції спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення [9].

Внутрішня спеціалізація судової діяльності реалізується у функціональному розподілі обов'язків між судьями одного суду, коли створюються спеціальні палати (окремі структурні одиниці) або запроваджується спеціалізація окремих суддів з розгляду конкретних категорій справ. Внутрішня спеціалізація у межах одного суду спрямована на підвищення компетентності судді при розгляді справ,

що, у свою чергу, пося на скороченні стрджження та якості вин

Іншими словами, дів може бути щодо (суб'єктна спеціалізація) спорів (об'єктна спеціалізація). А. А. Бутирського, судді, виникла раніше, що в суспільства на класифікації різних судів [12, с. 12]. З метою навести аналогію, можна провести аналогію, зокрема, зокрема, виділяючи окремо загальної системи судочинства, терієм суб'єктності, м населення в нерівне в речить Основному Законі ст. 24, що проголошен дян перед законом.

В. С. Балух в своїй 200-річчю першого спеціального суду, слушних спеціалізація судів, якою спроможна забезпечити ефективне судочинство, конститційних положень мовані на захист прав свобод людини, у тому числі, ливий та публічний розглядом розумного строку передженням судом [15].

Цілковито підтверджує та необхідність галузі судів, вважаємо, що спеціалізація має бути горядними та побіжними, як це відбувається при створенні інституційну установа судів. Важливим, на нашу думку, внутрішня спеціалізація, а не зовнішні прояви. Відповідно до права невластивості спеціалізованої складової юрисдикції, оскільки провадження не галузі

що, у свою чергу, позитивно відбивається на скороченні строків судового провадження та якості винесеного рішення.

Іншими словами, спеціалізація судів може бути щодо певної категорії осіб (суб'єктна спеціалізація) або щодо певних спорів (об'єктна спеціалізація). За словами А. А. Бутирського, суб'єктна спеціалізація виникла раніше, що пояснюється поділом суспільства на класи, для яких існували різні суди [12, с. 12]. Зважаючи на це, можна провести аналогію із сучасною Україною та зробити висновок, що сьогодні, виділяючи окремо господарські суди з загальної системи судочинства саме за критерієм суб'єктності, ми завідомо ставимо населення в нерівне положення, що суперечить Основному Закону України в частині ст. 24, що проголошує рівність громадян перед законом.

В. С. Балух в своїй праці, присвяченій 200-річчю першого в Україні комерційного суду, слушно зазначає, що саме спеціалізація судів за галузевою ознакою спроможна забезпечити справедливе та ефективне судочинство, а також вимоги конституційних принципів, що спрямовані на захист прав та основоположних свобод людини, у тому числі на справедливий та публічний розгляд справи протягом розумного строку незалежним та неупередженим судом [5, с. 7].

Цілком підтверджуючи важливість та необхідність галузевої спеціалізації судів, вважаємо, що ця теза не означає, що спеціалізація має відбуватись за другорядними та побічними критеріями, як це відбувається при виділенні в окрему інституційну установу господарських судів. Важливим, на нашу думку, є внутрішня спеціалізація судової діяльності, а не зовнішні прояви. Для системи загального права невластиве виокремлення спеціалізованої складової частини загальної юрисдикції, оскільки домінантним є запровадження не галузевої судової спеці-

лізації, а спеціалізації суддів при вирішенні справ різних категорій.

Існування спеціалізації судочинства, поділ суддів за професійно-галузевою спрямованістю не завжди свідчить про необхідність створення та функціонування окремого суду. До того ж, якщо керуватись таким принципом поділу судів, то в Україні варто було б створити і податковий суд, і суд з розгляду банківських спорів, земельних питань тощо.

У травні 2015 року Верховним Судом України було опубліковано документ під назвою «Побудова триланкової судової системи в Україні на принципах територіальності, інстанційності та внутрішньої спеціалізації суддів», основна ідея якого – триланкова судова система та повна ліквідація спеціалізованих судів [18].

Європейська комісія за демократію через право (Венеційська комісія) у своєму висновку № 803/2015 від 26 жовтня 2015 р. зазначила, що врахувавши попередні зауваження, Конституційна комісія представила на розгляд доопрацьовану редакцію проекту внесення змін до Конституції України [2]. У попередньому висновку Комісії зазначено, що Венеційською комісією раніше рекомендовано скасувати спеціалізовані суди; однак, якщо це неприйнятно для української влади, Комісія підтримала другий варіант запропонованих змін до частини четвертої ст. 125, згідно з якою передбачено, що відповідно до закону можуть діяти вищі спеціалізовані суди (англійський переклад). Українською мовою зміст цього положення передбачає не те, що всі існуючі спеціалізовані суди можуть продовжувати функціонувати, а те, що деякі з цих судів можуть продовжувати діяльність, якщо це передбачено законом. Венеційська комісія повторює свою наполегливу рекомендацію щодо скасування вищих спеціалізованих судів у процесі впровадження змін, залишаючи при цьому автономність адміністративних судів.

Щодо існування спеціалізованих судів Венеційська комісія та Генеральний директорат з прав людини Ради Європи в спільному висновку від 23 березня 2015 р. зазначають, що питання скасування господарських судів, які мали бути скасовані відповідно до запланованих реформ Міністерства юстиції України, є політичним вибором органів влади, яким видніше, яка система найкраще підходить до обставин країни. Це підтверджує той факт, що єдиної думки щодо доцільності існування господарських судів у міжнародній спільноті немає [29].

Сьогодні вже не вперше у колі науковців та практиків з'являються пропозиції змінити систему спеціалізації судів, ліквідувавши господарські суди як такі та вважаючи при цьому господарським судом окружні суди з розгляду цивільних і кримінальних справ, апеляційні суди Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, Вищий суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Верховний Суд України, які уповноважені розглядати цивільні справи у сфері господарювання (господарські справи).

Це питання тісно пов'язане із проблемою розмежування юрисдикції судів, що вже тривалий час не знаходить свого вирішення як у наукових колах, так і серед практиків.

З цього приводу слушно зазначає Є. О. Руженцева, вказуючи, що сучасна Україна — це не Англія XVII-XIX століть, де суди «змагались» за кількість справ, з якою за тогочасних умов був безпосередньо пов'язаний заробіток суддів, розширюючи юрисдикцію за допомогою розвитку нових процедур та інших засобів, все ж таки, характерні ознаки такої конкуренції спостерігаються й у вітчизняному судочинстві [25, с. 54].

Саме у зв'язку із цим, А. Й. Осетинський підкреслює, що розвиток різнобічної судової практики адміністративних та госпо-

дарських судів у подібних за контекстом обставин справах унеможливує установленість положень та належну реалізацію принципу правової визначеності [16, с. 48].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що все більше не тільки теоретиків, а й юристів-практиків цікавиться цією тематикою. Свої дослідження цій темі присвятили Я. М. Романюк, О. В. Бринцев, А. А. Бутирський, В. С. Балух та ін.

Метою даного дослідження є аналіз ефективності діяльності господарських судів в Україні та доцільності їх збереження як спеціалізованих судових установ.

На тлі судової реформи, що відбувається наразі в Україні, ідею ліквідації господарських судів було закладено в законопроекті № 1497 «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо удосконалення засад організації та функціонування судової влади відповідно до європейських стандартів», що на початку 2015 р. розглядався Верховною Радою України. Законопроект було підготовлено народними депутатами України VIII скликання та Міністерством юстиції України разом з ініціативною групою «Реанімаційний пакет реформ» [23].

Відповідно до Пояснювальної записки цього законопроекту з метою спрощення судової системи та посилення її інституційної спроможності передбачено об'єднання судів цивільної та господарської юрисдикції. Відмова від окремих господарських судів обумовлена тим, що вони розглядають ті самі приватноправові спори, що й суди цивільної юрисдикції, виділені лише за суб'єктною ознакою. Процедури господарського і цивільного судочинства не мають принципових відмінностей. За планом цього проекту закону місцеві господарські суди мали реорганізувати в окружні суди з розгляду цивільних і кримінальних справ, які б розглядали, крім цивільних (господарських) справ, та-

кож окремі категорії кримінальних справ, що дало б можливість уникнення на місцеві загалом, що апеляційні суди в областях, а не сучасному на декілька областей доступності апеляційного господарського суду України з Вищим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ, а також положень Господарського кодексу України (далі — Кодекс) і процесуального кодексу України (далі — ЦПК України).

Основними аргументами на користь цього проекту проти системи судів стали: високий рівень навантаження на місцеві господарські суди, невідповідність суддів (у порівнянні з іншими юрисдикціями, господарськими судами за 2013 р. було розглянуто лише 3,6 % відсотків від загальної кількості справ), різне застосування законодавства, зважаючи на неузгодженість Цивільного і Господарського кодексу України, а також деяких положень Кодексу адміністративного судочинства з рішеннями Верховного Суду України, а також господарського судочинства, які масиві становили в 2013 р. — 3,6 %, у 2012 р. — 3,6 %.

До того ж, місцеві господарські суди знаходяться лише в столиці Автономної Республіки Крим, містах Києві та Севастополі, а в інших містах Києва та Севастополя значна більшість справ розглядається за місцем проживання сторін (за місцем знаходження) сторін (за місцем проживання) сторін району (міста). Апеляційні суди мають територіальну компетенцію один суд на 2-5 областей, відповідно й знаходиться в обласних центрах, містах обласного значення та районних центрах. Таким чином, ст-

онтекстом
ює уста-
реалізацію
[16, с. 48].
ть і пу-
се більше
в-практи-
Свої до-
Я. М. Ро-
тирський,

є аналіз
одарських
збережен-
станов.

о відбува-
ідації гос-
ено в за-
ення змін
грій і ста-
ння засад
судової
ких стан-
зглядався
нопроект
епутатами
стерством
вною гру-
рм» [23].

ї записки
прощення
ї інститу-
ено об'єд-
одарської
их госпо-
що вони
авові спо-
дії, виділе-
Процедури
дочинства
ностей. За
ісцеві гос-
вати в ок-
тих і кри-
дали, крім
прав, та-

кож окремі категорії кримінальних справ, що дало б можливість зменшити навантаження на місцеві загальні суди. Планувалось, що апеляційні скарги на рішення цих судів розглядатимуть апеляційні суди в областях, а не суди, яких є по одному на декілька областей, що сприятиме доступності апеляційної інстанції; Вищий господарський суд України буде об'єднано з Вищим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ. Невдовзі положення Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) пропонувалось імплементувати до Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України).

Основними аргументами авторів законопроекту проти системи господарських судів стали: високий рівень корупції в господарських судах, невелика завантаженість суддів (у порівнянні з судами загальної юрисдикції, господарськими судами за 2013 р. було розглянуто трохи більше 3,6 % відсотків від загальної кількості справ), різне застосування норм права, зважаючи на неузгодженість положень Цивільного і Господарського кодексів, а також деяких положень Кодексу адміністративного судочинства України. За даними Верховного Суду України, справи господарського судочинства в загальному масиві становили в 2014 р. лише 4,4 % (у 2013 р. – 3,6 %, у 2012 р. – 4,6 %).

До того ж, місцеві господарські суди знаходяться лише в обласних центрах, столиці Автономної Республіки Крим, містах Києві та Севастополі, хоча переважна більшість справ цими судами розглядається за місцем проживання (місцезнаходженням) сторін у межах одного району (міста). Апеляційні спеціалізовані суди мають територіальну юрисдикцію — один суд на 2-5 областей (АР Крим), відповідно й знаходиться такий суд в одному з обласних центрів, містах Києві та Севастополі. Таким чином, сторони, які прожи-

вають (знаходяться) за межами обласного центру, у якому знаходиться спеціалізований місцевий суд, змушені витратити додатковий час і кошти (на переїзд, проживання) з метою участі в судових процесах.

На доцільності ліквідації господарських судів наполягає і Голова Верховного Суду України Ярослав Романюк. Виступаючи на III судовому форумі Асоціації правників України, суддя вказав на необхідність скасування спеціалізації судів, побудови триступеневої системи на чолі з Верховним Судом як судом касаційної інстанції та ліквідації судів господарської юрисдикції [8, с. 5].

На думку Прем'єр-міністра України А. П. Яценюка, господарські суди повинні бути ліквідовані, а їхні функції мають виконувати суди загальної юрисдикції [1].

Члени робочої групи Верховної Ради України з питань правосуддя на своєму черговому засіданні не змогли остаточно визначитись із тим, чи доцільно закріплювати в тексті Основного Закону господарські суди як окрему ланку. Сигнальне голосування поділило прихильників і противників судів господарської юрисдикції порівну [14, с. 2].

Історію створення та діяльності господарських судів представники науки господарського процесу пов'язують із початком заснування у 19 ст. Комерційних судів (перший такий суд було створено у м. Одесі у 1807 р.) [4, с. 10].

Коротко характеризуючи функціонування комерційних судів, варто зазначити, що створювались вони у великих містах з бурхливою торгівлею, з метою вирішення торговельних й вексельних спорів та спорів, пов'язаних з торговельною неспроможністю.

21 листопада 1922 року Постановою Ради народних комісарів на підставі Положення «Про порядок вирішення майнових спорів між державними установами і підприємствами» утворено арбітраж-

ні комісії, в центрі – Вища арбітражна комісія при Українській економічній раді та на місцях – при губернських економічних радах [11].

Поряд із державними арбітражними комісіями створювались відомчі, які вирішували майнові спори між підприємствами й установами одного й того самого відомства.

Провадження у державних та відомчих арбітражних комісіях велось за правилами цивільних процесуальних кодексів союзних республік, але з деякими відхиленнями, що зумовлювались особливостями підвідомчих арбітражним комісіям справ.

Таким чином, можна зробити висновок, що господарські суди ототожнюють із комерційними судами та арбітражними комісіями. Проте таке твердження є помилковим, хотілося б звернути увагу на наступні відмінності цих установ.

Стаття 1 ГПК України говорить, що підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні), громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності (далі — підприємства та організації), мають право звертатися до господарського суду згідно з установленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених цим Кодексом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням.

Натомість той же перший Комерційний суд в м. Одеса у 1807 р. було створено з метою розв'язання спорів щодо торговельних угод. Так відбувалось і в зарубіжних країнах.

Що стосується арбітражних судів, значимо, що у більшості країн спори, що виникають під час виконання зовнішньоторговельних контрактів, розгля-

даються в арбітражному (третейському) порядку в міжнародних комерційних арбітражних судах. У Законі України «Про міжнародний комерційний арбітраж» зазначено, що цей Закон виходить з визнання корисності арбітражу (третейського суду) як методу, що широко застосовується для вирішення спорів, які виникають у сфері міжнародної торгівлі, і необхідності комплексного врегулювання міжнародного комерційного арбітражу в законодавчому порядку.

Виходячи із зазначеного, можна зробити висновок, що комерційні суди, в першу чергу, беруть до уваги предмет спору, а не просто його учасників, що мають бути особами-підприємцями, як господарські суди. А арбітражні суди, по-перше, в більшості країн (власне, як і в Україні) є третейськими судами, тобто не входять в загальну систему спеціалізації судів, а по-друге, застосовуються для вирішення торговельних спорів незалежно від того, є сторона спору підприємцем чи ні. В той час як основним критерієм для визначення юрисдикції господарських судів є суб'єктний склад сторін: юридичні особи, а з 1997 р. – і фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності. При цьому жодних особливих засад здійснення судочинства у справах, підсудних господарським судам, які б обумовлювались і вимагались предметом судового розгляду, немає.

Дискусія щодо доцільності існування господарських судів виникла ще у 2004 році з набуттям чинності ЦК України та ГК України, що значно ускладнило процес вирішення спорів через неоднакову законодавчу регламентацію одних і тих самих суспільних відносин. Однак, як слушно зазначає Р. О. Куйбіда, наявність чи відсутність кодифікованого акта не свідчить про те, є галузь права чи її нема. Так, наприклад, той факт, що в Україні прийняті і діють Кодекс торговельного мореплавства, Повітряний чи Водний кодекси,

не свідчить про наявність таких галузей права [7].

Сьогодні все частіше спірні рішення, коли одні й ті самі спори одночасно оскаржуються в комерційних та господарських судах, і до господарських судів, і до комерційних судів, і до господарських судів, незрозумілим видається, що одні й ті самі відносини можуть бути предметом одних і тих самих процесуальних актів, але щодо різних випадків фізичних, юридичних осіб оскаржуються, і як наслідок, мають різні результати вирішення таких спорів.

Дані, що містяться в рішенні Ради суддів України за 2014 р. судовою адміністрацією, свідчать про те, що видатконею в спеціальному фонді судової адміністрації за рахунок надходжень за рішенням спецфонду (понад 100 мільйонів гривень) були господарські суди першої інстанції [17]. Дані тривалий час користуються господарських судів. Однією з причин відстоюючи свою діяльність забувають, що статистика свідчить про те, що в Україні фізичних осіб є вищими, ніж юридичних осіб за принципом покриття соборності для фізичних осіб – згідно з даними суди загальної юрисдикції мають апіорі «наближені» до господарських судів, і свідчить той факт, що суди загальної юрисдикції мають таку кількість справ за порушенням загу в надходженнях від фізичних осіб збору. Місцеві загальні суди мають високу питому вагу справ від сплати збору до загальної суми стягають такого рівня за порушенням вимог позовів від фізичних осіб за порушенням вимог стосовно справ про порушення.

не свідчить про наявність у системі права таких галузей права [7].

Сьогодні все частіше виникають ситуації, коли одні й ті самі нормативні акти одночасно оскаржуються і до адміністративних судів, і до господарських судів. Так, незрозумілим видається той факт, чому одні й ті самі відносини з застосуванням одних і тих самих положень нормативних актів, але щодо різних суб'єктів (в одних випадках фізичних, в інших – юридичних осіб) оскаржуються до різних судів та, як наслідок, мають різну практику вирішення таких спорів.

Дані, що містяться у звіті, поданому до Ради суддів України Державною судовою адміністрацією України, свідчать про те, що видатки судів, закладені в спеціальному фонді державного бюджету, у 2014 р. були повністю забезпечені за рахунок надходжень від судового збору, причому найбільший внесок у наповнення спецфонду (понад 490 млн грн) зробили господарські суди першої та другої інстанцій [17]. Даною тезою вже досить тривалий час користуються прихильники господарських судів. Однак при цьому, активно відстоюючи свою позицію, вони чомусь забувають, що ставки для юридичних осіб є вищими, ніж у разі дотримання принципу покриття собівартості, а ставки для фізичних осіб – заниженими. Тому суди загальної юрисдикції не можуть навіть апріорі «наблизитись» в цьому питанні до господарських судів. Цим і пояснюється той факт, що суди господарської юрисдикції мають таку високу питому вагу в надходженнях від сплати судового збору. Місцеві загальні суди, що також мають високу питому вагу в надходженнях від сплати збору до спецфонду, досягають такого рівня завдяки масовості позовів від фізичних осіб при незначних ставках судового збору. Особливо це стосується справ про адміністративні правопорушення.

До того ж, замовчується і той факт, що через непроведення Держказначейством платежів органів судової влади утворився залишок коштів від сплати судового збору. На початок 2013 року він дорівнював 86,2 млн грн, а на 1 січня 2014 р. – 343,4 млн. Тож план надходжень на 2014 рік, затверджений у сумі 889,2 млн грн, майже на 40 % уже було виконано. Посприяло такій позитивній динаміці й ухвалення закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо сплати судового збору» № 590-VII від 19 вересня 2013 р., яким підвищено розміри ставок збору [10, с. 2].

Зазначимо, ще у 2006 р. у Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів було визначено, що у майбутньому на основі загальних судів необхідно окремо утворити кримінальні суди, а на основі загальних та господарських судів – цивільні суди [30]. Таким чином планувалось, що системі судів загальної юрисдикції складатимуть: цивільні, кримінальні та адміністративні суди. Крім цього, в Концепції зазначено, що уніфікація процедур судового розгляду є важливим напрямом удосконалення судочинства, якщо завдання певного виду процесу не вимагає особливих правил. Необхідно поступово наблизити, а потім і взагалі поєднати в одному кодексі норми цивільного і господарського процесів, оскільки між ними немає суттєвих відмінностей, зумовлених специфікою судочинства.

Цілком погоджуючись із думкою щодо необхідності вдосконалення розмежування юрисдикції між судами з метою уникнення ситуацій, коли той самий суддя розглядає корпоративний спір, через годину – справу про розлучення, а через якийсь час – справу про адміністративні правопорушення, зазначимо, що потреба є не в спеціалізації окремих судів, а в спе-

ціалізації суддів, що будуть професійно вирішувати тотожні правовідносини, тим самим застосовуючи єдині норми та правила правосуддя як для фізичних, так і для юридичних осіб.

О. В. Бринцев вважає сучасний підхід законодавця до питання поділу компетенції судів за критерієм суб'єкта спірних правовідносин теоретично невиправданим [24, с. 33]. Більше того, використання цього критерію на практиці, на думку вченого, стає шкідливим. Опосередкування схожих відносин різними конструкціями спорів (господарськими й цивільно-правовими) призводить до вирішення однакових по суті спорів по-різному, внаслідок розгляду їх різними юрисдикційними органами в різній процесуальній формі. Це, в свою чергу, має наслідком неоднакове державне регулювання однакових відносин, що в правовій державі є неприпустимим.

Практика розв'язання спорів конкретних суспільних правовідносин свідчить про те, що майже 100 % справ за правилами підсудності розглядаються або можуть бути розглянуті адміністративними судами або ж судами загальної юрисдикції відповідно до положень ЦПК України.

Так, спори у сфері інтелектуальної власності, зокрема, спори щодо визнання недійсними правоохоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності, сторонами яких є суб'єкти господарювання, вже довгий період відносять до категорії адміністративних спорів, адже відповідачем по справі обов'язково є Державна служба інтелектуальної власності України, яка власне і приймає рішення про видачу патенту чи свідоцтва, хоча другою стороною є власник відповідного охоронного документа, тому що прийняте судом рішення щодо визнання його недійсним може позбавити право володільця прав, які випливають з факту державної реєстрації та охорони результату інтелектуаль-

ної, творчої діяльності. Тобто навіть незважаючи на те, що однією із сторін спору є фізична особа-підприємець чи юридична особа, повноцінним учасником процесу завжди буде виступати орган державної влади, що автоматично призводить до розгляду таких справ за правилами адміністративного судочинства. Проте 16 червня 2015 року в постанові у справі № 21-227а15 Верховний Суд України вказав, що спір, який стосується права власності на товарний знак, тобто цивільного права, помилково розглядається в порядку адміністративного судочинства [19]. Колегія ВСУ дійшла висновку, що у разі прийняття суб'єктом владних повноважень рішення про реєстрацію торгової марки та в наступному отримання заявником Свідоцтва України на торгову марку подальше оспорування права власності на знак має вирішуватися у порядку цивільної юрисдикції, оскільки виникає спір про цивільне право.

Щодо вирішення підсудності земельних спорів, Вищим адміністративним судом України в постанові Пленуму № 8 від 20 травня 2013 р. вказано, що оскільки порядок видачі державних актів на право власності або постійного користування на земельну ділянку перебуває у сфері публічно-правових відносин, то спори щодо дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень з приводу їх видачі підлягають розгляду адміністративними судами (п. 9); спори фізичних чи юридичних осіб з органом місцевого самоврядування як суб'єктом владних повноважень, пов'язані з оскарженням його рішень, дій чи бездіяльності, належать до публічно-правових спорів, на які поширюється юрисдикція адміністративних судів; правила визначення юрисдикції адміністративних судів поширюються і на земельні спори за участю місцевих державних адміністрацій (п.12) [21].

До того ж, аналізуючи статті, наприклад, ЦК України та ГК України (ст. ст. 20

та 16 відповідно), стособи захисту, признау господарських і спинах, є тотожними. вуючи те, що існують застосовуватись в відносинах, і спосовуватись виключе мічних відносинах, окрім положень Ц вувати і положення тивного судочинства ведливого та однак чи інших спірних від

Цікавий та важкшення цього питанн описує К. А. Чудин «Підвідомчість в си бітражного процесу 9-10]. Як правило, в роппи створюються для вирішення коліз справ різним спеці дам загальної юрді поліцейським, адмін ним, фінансовим, т кож адміністративн роль такого механі ний суд (Tribunal d не має права розгл і єдиним його об ня спорів про під ність справ, під час го суду для вирішен У Франції для цьо нал по конфліктах в Австрії відповідні ституційний Суд, в скликається Загаль ральних судів Німе участь представник органів.

Сучасне заруб по-різному виріш які суди повинні р (господарські) спор

бто навіть не із сторін спору чи юридичником процесу орган державної адміністрації до розгляду справи 16 червня 2015 року № 21-227а15 постановив, що спір, пов'язаний з передачею права, порядку адміністрації [19]. Колегія з питань прийняття рішень з питань патентів та внаслідок Свідоцтва про винаходи оспорує знак має вирішувати юрисдикції цивільне право. Адміністрація земельних адміністративних судів № 8 постановив, що оскільки активів на право користування перебуває у сфері діяльності, то спори суб'єктів влади різних видів адміністративними чи юридичними чи юридичного самоврядування повноважень, постановив рішення, дійшли до публічного поширюється цих судів; практиці адміністрації і на земельних державних

та 16 відповідно), стає зрозуміло, що способи захисту, призначені для захисту прав у господарських і цивільних правовідносинах, є тотожними за своєю суттю. Враховуючи те, що існують способи, які можуть застосовуватись виключно у приватних відносинах, і способи, які можуть застосовуватись виключно у публічних економічних відносинах, вважаємо за доцільне, окрім положень ЦПК України, застосовувати і положення Кодексу адміністративного судочинства України для справедливого та однакового вирішення тих чи інших спірних відносин [3, с. 30].

Цікавий та важливий підхід до вирішення цього питання в зарубіжних країнах описує К. А. Чудиновських у своїй праці «Підвідомчість в системі цивільного і арбітражного процесуального права» [31, с. 9-10]. Як правило, в державах Західної Європи створюються спеціальні механізми для вирішення колізій щодо підвідомчості справ різним спеціалізованим судам (судам загальної юрисдикції, комерційним, поліцейським, адміністративним, соціальним, фінансовим, трудовим та ін.), а також адміністративним органам. У Бельгії роль такого механізму відіграє спеціальний суд (Tribunal d'arrondissement), який не має права розглядати справи по суті, і єдиним його обов'язком є вирішення спорів про підвідомчість та підсудність справ, під час визначення належного суду для вирішення конкретної справи. У Франції для цього створений трибунал по конфліктах (Tribunal des conflits), в Австрії відповідні функції виконує Конституційний Суд, в Німеччині для цього скликається Загальний сенат вищих федеральних судів Німеччини, в якому беруть участь представники усіх вищих судових органів.

Сучасне зарубіжне законодавство по-різному вирішує питання про те, які суди повинні розглядати економічні (господарські) спори. Як правило, ця ди-

лема вирішується одним із двох способів: або створюються суди спеціальної юрисдикції, уповноважені розглядати економічні справи, або такі справи підвідомчі судам загальної юрисдикції.

Більшість країн, які входили до складу Радянського Союзу, зберегли перший варіант – це, зокрема, Економічний суд Азербайджанської Республіки, Державний арбітраж Республіки Вірменія тощо.

У США, Великобританії та більшості країн ЄС традиційно віддано перевагу другому підходу.

У США на даний момент діє ряд спеціалізованих судів: трудовий, претензійний, суд з митних справ, апеляційний суд з митних і патентних справ, податковий, військові суди та ін. [28]. Проте установи, наділені правом вирішувати певні суперечки, не є судовими органами у повному сенсі слова; найчастіше вони являють собою адміністративні органи, що займаються квазісудовою діяльністю. Так, орган – попередник Федерального претензійного суду США – був заснований в 1855 р. та існував спочатку як установа, що збирала матеріали за претензіями приватних осіб і представляла Конгресові свої рекомендації. Незабаром, в 1863 р., він вже отримав повноваження виносити рішення по суті цих претензій. І, нарешті, через 99 років Верховний суд США у вирішенні справи *Glliden Co vs Zdanok* оголосив його повноправним судовим органом.

Європейські держави взагалі не знають спеціалізованих судів з таким обсягом повноважень, як у господарських судів, переважна більшість країн Європи взагалі не мають окремих судів для вирішення справ за участі суб'єктів господарювання.

У ФРН існує п'ять самостійних судових систем [28]. Перелік спеціалізованих судів встановлено в Конституції. Згідно зі статтею 95 створено загальні, адміністративні, фінансові, трудові та соціальні суди. Виробництво в кожному спеціалізованому

суді здійснюється згідно з окремим процесуальним кодексом, а також Цивільним процесуальним кодексом. Крім того, в загальних районних судах діють комерційні палати, що розглядають економічні суперечки. Склад суду комерційної палати формується з голови — професійного судді і двох непрофесійних суддів, які обирають з числа шанованих і кваліфікованих фахівців у тій чи іншій галузі комерції. Комерційні палати розглядають незначну кількість справ, які мають велике значення для розвитку тієї чи іншої комерційної галузі.

Таким чином, у ФРН здійснення господарського судочинства покладається на цивільний сектор загальних судів, зокрема, палату з торгових справ і фінансові суди, при цьому вирішення економічних справ здійснюється професійними суддями і народними засідателями колегіально, а у випадку незначних сум позовів — одноосібно. Позови на суму до 500 євро не приймаються до зазначених судів і не розглядаються [27, с. 16].

Професор А. Трунк зазначає, що центральною відмінністю німецької судової системи від системи країн-учасниць СНД (в тому числі й України) є поділ компетенції цивільних та господарських (арбітражних) судів, які в більшості держав СНД (які і в Україні) доповнюються поділом процесуальних кодексів [26, с. 20]. Німецьке право передбачає порівняно невелику кількість спеціальних процесуальних норм для вирішення економічних спорів серед організацій та підприємств, в більшості ж використовуються загальні норми цивільного законодавства.

У Бразилії функціонують такі органи судової влади: Верховний Федеральний суд, Федеральний суд, Трудовий суд, Виборчий суд, військові суди, суди штатів, федерального округу і територій. Господарські спори у Бразилії розглядають суди загальної юрисдикції [6, с. 8].

Ще у 2000 році в Туркменістані з метою подальшого вдосконалення судової системи країни, забезпечення якісного розгляду судових рішень було припинено існування господарських судів та створено Арбітражний суд Туркменістану [26, с. 143]. Передумовою стало внесення змін до Конституції Туркменістану, якими ліквідовано Вищий господарський суд та норми, що стосувались господарського судочинства (СНГ).

Вище нами вже було зазначено, що значна частина науковців ототожнюють торгові (комерційні) спори з господарськими, проводячи аналогію між існуванням комерційних судів у зарубіжних країнах з господарськими судами в Україні.

У більшості країн Європейського Союзу відсутні не тільки спеціалізовані суди з розгляду господарських справ, а й взагалі немає спеціального процедурного кодексу у цій галузі.

Так, наприклад, у Болгарії існує Цивільний процесуальний кодекс Болгарії, яким врегульовано питання визначення особливих позовних проваджень, серед яких виділено і торгові спори (гл. 32) [13, с. 38]. Зокрема, стаття 365 до підсудності окружного суду як суду першої інстанції відносить наступні справи: спори щодо укладення, тлумачення, дійсності, виконання, невиконання або розірвання торгових угод; спори щодо приватизаційних договорів, договорів державного замовлення або концесійних договорів; спори щодо участі в господарських товариствах або інших юридичних особах, а також відносно недійсності даних, внесених у торговий реєстр; правовстановлюючі позови кредиторів; справи щодо антимонопольних порушень.

У Болгарії відсутні спеціалізовані суди, які вирішують виключно торгові спори. Такі спори вирішуються районними (окружними) судами на підставі Цивільного процесуального кодексу Болгарії, який

містить окремі норми торгових спорів. При цьому, що різниця між високими спорами та загальними спорами, а більшість інститутів процесуального кодексу Болгарії стосуються і на торгові спори.

Питання неоднакової застосованості норм матеріального права до постановлення різних рішень щодо тотожних правочинів є найбільших проблемних питань і є ліквідація додаткових інститутів розгляду спорів — господарського судочинства.

Верховним Судом України було вказано на розбіжності в рішеннях Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних та торгових справ та Вищого господарського суду України.

Так, для прикладу наведеної підстави подання позову з розгляду судових рішень від 18.09.2013 р. № 6-75/13-гсп, в якій Верховний Суд України визнав договір купівлі-продажу нерухомості з розстроченням платежів за права власності на квартиру, повернути квартиру, вилучити частину нерухомості на квартиру, що була в об'єкті спору, легією суддів судової палати з розгляду цивільних та торгових справ Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та торгових справ, посилав на рішення Вищого господарського суду України від 10 березня 2009 р. № 10/09-гсп, в якому вказано про розірвання договору купівлі-продажу та зобов'язання продавця повернути гроші (№ 23/228-08) [22]. Діяльність господарського суду з розгляду цивільних та торгових справ в торговельно-промисловій області та позову до торговельно-промислової області про задоволення позову передано на новий господарський суд Дніпропетровської області. Наведені правові акти є касаційної інстанції про

містить окремі норми щодо вирішення торгових спорів. При цьому слід зазначити, що різниця між вирішенням торгових спорів та загальних спорів є несуттєвою, а більшість інститутів Цивільного процесуального кодексу Болгарії поширюється і на торгові спори.

Питання неоднакового застосування норм матеріального права та, як наслідок, постановлення різних за змістом рішень щодо тотожних правовідносин є однією з найбільших проблем, вирішенням якої і є ліквідація додаткової причини породження спорів – господарських судів.

Верховним Судом України неодноразово було вказано на розбіжності в рішеннях Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ та Вищого господарського Суду України.

Так, для прикладу наявності зазначеної підстави подання заяви про перегляд судових рішень позивач у справі від 18.09.2013 р. № 6-75цс13 про розірвання договору купівлі-продажу квартири з розстроченням платежу, припинення права власності на квартиру, зобов'язання повернути квартиру, визнання права власності на квартиру, що було розглянуто колегією суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, посилається на постанову Вищого господарського суду України від 10 березня 2009 р. у справі за позовом про розірвання договору купівлі-продажу та зобов'язання вчинити певні дії (№ 23/228-08) [22]. Даною постановою рішення господарського суду Дніпропетровської області та постанову Дніпропетровського апеляційного господарського суду про задоволення позову скасовано, справу передано на новий розгляд до господарського суду Дніпропетровської області. Наведені правові висновки суду касаційної інстанції про застосування су-

дами норми матеріального права, а саме частини другої ст. 651 ЦК України, покладені в основу судового рішення, яке переглядається, є не однаковими з висновками, зробленими в указаних для прикладу судових рішеннях.

Таким чином, у зв'язку із різною практикою вирішення спорів спеціалізованими судами, на практиці виникають випадки необґрунтованого оспорювання рішення цих судів у Верховному Суді України, що призводить до надмірного навантаження суддів та породження недовіри громадян до судової гілки влади. У поданій до Верховного Суду України заяві про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 9.07.2014 р. особа порушує питання про скасування зазначених рішень судів та направлення справи на новий касаційний розгляд із підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 355 Цивільного процесуального кодексу, – неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що потягло за собою ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах [20]. Для прикладу наявності зазначених підстав подання заяви про перегляд судового рішення особа посилається на рішення та ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, а також постанови Вищого господарського суду від 5.12.2006 р., 18.01.2007 р., 1.02.2007 р., 27.03.2007 р., 25.04.2007 р., 18.11.2008 р. В результаті розгляду даної заяви Верховним Судом України в постанові від 21 січня 2015 р. № 6-197цс14 зазначається, що в деяких справах, зокрема, в певних постановках Вищого господарського суду України від 5.12.2006 р., 18.01.2007 р. та 18.11.2008 р. містяться висновки про те, що за аналогічних обставин, на які як на приклад неоднакового застосування судом касаційної інстанції

одних і тих самих норм матеріального права посилається у своїй заяві особа, судом, на відміну від справи, яка переглядається, винесено різні за змістом рішення. Це свідчить про те, що навіть не усі постанови Вищого господарського суду відповідають одна одній та однаково тлумачать норми законодавства.

Наприкінці хотілось би зазначити, що з ліквідацією господарських судів не здійсняться ті страхи, що сьогодні переслідують суддів господарських судів. Адже такі судді зможуть перейти працювати в інші суди, де буде відповідна спеціалізація, і таким чином кадри залишаться в системі. Не варто боятися й того, що господарські справи почнуть розглядати судді загальних судів, котрі не мають потрібного досвіду та знань, адже спеціалізовані професіонали і перейдуть туди, от лише підпорядковуватись вони будуть іншим особам в суді, де не буде клановості та корупції. До того ж, не варто перейматись і науковцям – представникам школи господарського права, адже ліквідація господарських судів не означає ліквідацію господарського права як такого.

Одноманітність законодавства є ідеалом правової держави, дуалістичний розвиток приватного права суперечить сучасним світовим тенденціям розвитку, які спрямовані на відмову від дуалізму і загальноцивілістичне регулювання приватноправових відносин.

Практика подання позовів одночасно до господарського та адміністративного суду або суду загальної юрисдикції аби тільки виграти справу свідчить про те, що останні мають таку саму здатність вирішувати спори, пов'язані з економічною діяльністю. В одній із своїх праць К. І. Скловський з цього приводу влучно вказав, що «своя підсудність – лише половина справи».

Останнім часом господарські суди є епіцентром корупції. Дії суддів господарських судів кидають тінь на всю судову систему, чим нівелюють намагання влади та суспільства побудувати прозору, неупереджену та незалежну систему правосуддя. Господарські суди гальмують реформи, уповільнюють темпи становлення демократичної, правової держави, тому великим питанням є доцільність існування таких судових установ.

Список використаної літератури

1. Арсеній Яценюк представив урядовий законопроект про судоустрій: гарантований доступ до правосуддя, повернення повноважень Верховному Суду, ліквідація спецсудів [Електронний ресурс] / Департамент інформації та комунікацій з громадськістю секретаріату КМУ. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=247674115
2. Висновок Венеціанської комісії щодо змін до Конституції в частині правосуддя, запропонованих Конституційною комісією № 803/2015 від 26 жовтня 2015 року (прийнято Венеціанською комісією на 104-ому Пленарному засіданні (м. Венеція, 23-24 жовтня 2015 р.) [Електронний ресурс] / Конституційна комісія. – Режим доступу : <http://constitution.gov.ua/news/item/id/1061>
3. Господарський кодекс України № 436-IV від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
4. Господарське процесуальне право України : підруч. / За ред. О. І. Харитонові. – К. : Істина, 2008. – 360 с.
5. Два века истории хозяйственного правосудия Украины / В. С. Балух. – О. : Астропринт, 2008. – 416 с.

6. Демин А. А. Понятно-процессуальное право. – 2000. – № 11.
7. До питання про статус судді // Закон і бізнес. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
8. Закаблук М. Голоси, які мають досвід // Закон і бізнес. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
9. Закон України «Про Вищі суди» // Відомості Верховного Суду України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
10. Кошишній В. Самостійно вирішувати спори в області. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
11. Комерційні спори в області. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
12. Моделі вирішення спору. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
13. Новые конституции Украины. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
14. Опренко М. Доступ до правосуддя. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
15. Організація судової системи вищих навч. закладів. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
16. Осетинський А. Юридична конкуренція? // Прозорість. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
17. Підсумки роботи А. А. Бутирський. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
18. Побудова триланкової судової системи. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
19. Постанова Верховного Суду України. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
20. Постанова Верховного Суду України. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
21. Постанова Пленуму Верховного Суду України. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
22. Правовий висновок Верховного Суду України. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
23. Проект Закону про Вищі суди» щодо удосконалення правосуддя відповідно до європейських стандартів. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c
24. Розмежування компетенцій судових установ. – Режим доступу : stataussdiv/1109-c

6. Демин А. А. Понятие административного процесса и кодификация административно-процессуального законодательства Российской Федерации // Государство и право. – 2000. – № 11. – С. 5-12.
7. До питання про самостійність господарської юрисдикції [Електронний ресурс] / Р. Куйбіда. – Режим доступу : <http://pravo.org.ua/2010-03-07-18-06-07/laworganisations-statussuddiv/1109-on-the-economic-independence-of-jurisdiction-ua-1991.html>
8. Закаблук М. Голова ВСУ Ярослав Романюк: «Реформування проводять посадові особи, які мають досить поверхове уявлення про наші проблеми і потреби» / М. Закаблук // Закон і бізнес. – 2014. – № 24. – С. 5.
9. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» № 2453-VI від 7 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010р. – № 41. – С. 1468. – Ст. 529.
10. Колишній В. Сам собі фінансист / В. Колишній // Закон і бізнес. – 2014. – № 23. – С. 2.
11. Комерційні спори давніх епох [Електронний ресурс] / Господарський суд Херсонської області. – Режим доступу : <http://ks.arbitr.gov.ua/sud5024/2/5>
12. Моделі вирішення господарських спорів у країнах Східної Європи : моногр. / А. А. Бутирський. – Чернівці : Прут, 2013. – 388 с.
13. Новые конституции стран Восточной Европы и Азии (1989-1992) : сб. конституций / Под ред. Д. Л. Златопольского. – М., 1996. – С. 59.
14. Опренко М. Достукатися до Конституції / М. Опренко // Закон і бізнес. – 2015. – № 23. – С. 2.
15. Організація судових та правоохоронних органів : підруч. для студ. юрид. спеціальностей вищих навч. закладів / І. Є. Марочкін, Н. В. Сібільова, В. П. Тихий та ін. ; за ред. І. Є. Марочкина, Н. В. Сібільової. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2007. – 528 с.
16. Осетинський А. Юрисдикція судів з розгляду земельних спорів: розмежування чи конкуренція? // Право України. – 2009. – № 9. – С. 45-48.
17. Підсумки роботи Державної судової адміністрації України за перше півріччя 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : dsa.court.gov.ua/userfiles/dsa_1_14.doc
18. Побудова триланкової судової системи в Україні на принципах територіальності, інстанційності та внутрішньої спеціалізації суддів [Електронний ресурс] / Верховний Суд України. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014>
19. Постанова Верховного Суду України від 16 червня 2015 року № 21–227a15 [Електронний ресурс] / Верховний Суд України. – Режим доступу: [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/EE9F41E5A174213CC2257E7A00245B07](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/EE9F41E5A174213CC2257E7A00245B07)
20. Постанова Верховного Суду України від 21 січня 2015 року № 6–197ц14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/8546CC1D69802E7CC2257DDA002C2E6C](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/8546CC1D69802E7CC2257DDA002C2E6C)
21. Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про окремі питання юрисдикції адміністративних судів» № 8 від 20 травня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/rada/show/v0008760-13>
22. Правовий висновок ВСУ від 18 вересня 2013 року у справі за № 6-75ц13 про розірвання договору купівлі-продажу квартири з розстроченням платежу, припинення права власності на квартиру, зобов'язання повернути квартиру, визнання права власності на квартиру.
23. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо удосконалення засад організації та функціонування судової влади відповідно до європейських стандартів, реєстраційний номер 1497 від 17 грудня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52976
24. Розмежування компетенції адміністративних і господарських судів : проблеми та перспективи / О. В. Бринцев. – Х. : Право, 2007. – 64 с.

25. Руженцева Є. О. Розмежування судових юрисдикцій при вирішенні земельних спорів: новели законодавства / Є. О. Руженцева // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – № 3. – С. 48-55.
26. СНГ: реформа гражданского процессуального права : м-лы Межд. конф. / Под общей ред. М. М. Богуславского и А. Трунка. – М. : ООО «Городец-издат», 2002. – 256 с.
27. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты. – М. : Волтерс Клувер, 2008. – 676 с.
28. Сірий М. Судова реформа: заяви, проекти і реалії / М. Сірий // Дзеркало тижня. – 2007. – № 10.
29. Спільний висновок Венеціанської комісії і Директорату з прав людини (ДПЛ), Генерального Директорату з прав людини і верховенства права Ради Європи (ГД-І) щодо Закону «Про судоустрій і статус суддів» і внесення змін до Закону «Про Вищу раду юстиції України» № 801/2015 [Електронний ресурс] / Венеціанська комісія. – 102 пленарне засідання (м. Венеція, 20-21 березня 2015 р.). – Режим доступу : ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU15025.html
30. Указ Президента України «Про Концепцію вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів» № 361/2006 від 10 травня 2006 р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 19. – С. 23. – Ст. 1376, код акта 36232/2006.
31. Чудиновских К. А. Подведомственность в системе гражданского и арбитражного процессуального права / К. А. Чудиновских. – СПб. : Изд-во «Юрид. центр Пресс», 2004. – 198 с.

Стаття надійшла до редакції: 4.11.2015.

Commercial courts: reform can not be eliminated

A. V. Pomazanov

The history of the creation of commercial courts, cognizance of businesses to the commercial courts are investigated. The problem questions of determination of competence of commercial courts, activity of commercial courts for the period of independence of Ukraine, projects of legislative reformation of the judicial system are analysed.

Keywords: court, judicial system, commerce, specialization, corruption, economic courts, the activities of the economic courts, the scope of the judicial system.

Received: 4.11.2015.

Хозяйственные суды: ликвидировать нельзя реформировать

A. V. Pomazanov

Исследовано историю создания хозяйственных судов, подсудность дел хозяйственным судам. Проанализировано проблемные вопросы определения компетенции хозяйственных судов, деятельность хозяйственных судов в период независимости Украины, проекты законодательных реформ в сфере судоустройства.

Ключевые слова: суд, судоустройство, коммерция, специализация, коррупция, хозяйственные суды, деятельность хозяйственных судов, сфера судоустройства.

Получено: 4.11.2015.

наукових ста «Бюлетень М

1. М. О. Іванова. Пере... права в jus civile Стар...
2. В. Ю. Васецький. Исто... ідеології в Стародавн...
3. Н. М. Оніщенко, О. Г. ... взаємозв'язок та взає...
4. Н. М. Оніщенко. Уніфі... і узгодженості внутрі...
5. Г. І. Бережанський. С... та легальності держа...
6. А. П. Тиха. Актуальні... нормотворчої діяльн...
7. Ю. В. Вільховий. Исто...
8. І. І. Онисчук. Правові... методи соціологічног...
9. О. П. Іванченко. Сист... особливості сучасног...
10. К. Б. Кіндюк. Теорети... (на прикладі праць М...
11. З. С. Макарова. Проб... форми державного пр...
12. В. Л. Федоренко, О. М... Конституційні засади... організації публічної...
13. О. М. Клименко. Впли... на розвиток статусу а...
14. О. М. Кудрявцева. Кон... сутність, зміст, персп...
15. Г. В. Задорожня. Глав... особливості констит...
16. А. С. Багряк. До проб... «вето Президента»...
17. Г. В. Задорожня. Прав... конституційно-право...
18. І. В. Кушнір. Поняття... права фізичної особи...
19. В. В. Залізнюк. Роль т... партії у процесі висув...
20. О. Д. Лізунова. актуа... інформаційного забе...
21. С. С. Савич. Авторськ... проблема монополії г... вільного використанн...